การจัดการกีฬามวลชนด้วยเครือข่ายสังคม

ดารณี ลิขิตวรศักดิ์ สุพิตร สมาหิโต และเกษม นครเขตต์
คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาบทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกีฬาเพื่อมวลชนและสร้างการพัฒนากีฬามวลชนด้วยเครือข่ายสังคม เก็บรวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของสมาชิกชมรมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพจำนวน 179 ชมรม โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Stage Sampling) การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านกีฬามวลชน การพัฒนาสังคม ผู้ที่ทำงานด้านเครือข่ายทางสังคม และการจัดการกีฬา จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยใช้วิธีการของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 และหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวลชน คือ ชมรมและเครือข่ายต้องดำเนินงานร่วมกันโดยมีช่วงเวลาและความถี่ในการติดต่อเพื่อจัดกิจกรรมการส่งเสริมการออกกำลังกาย และเล่นกีฬาอย่างสม่ำเสมอ นับเป็นปัจจัยสำคัญที่จะพัฒนากีฬามวลชนด้วยเครือข่ายสังคมให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

2. การจัดการและพัฒนากีฬามวลชนด้วยเครือข่ายสังคมที่เหมาะสม โครงสร้างองค์กรเครือข่ายสังคมประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และองค์กรภาคประชาชน โดยมีลักษณะการรวมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการ ตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม ระบบการดำเนินงานใช้ระบบอาสาสมัครร่วมกับบุคลากรประจำ ทั้งนี้กำหนดบทบาทให้ภาคเอกชนเป็นผู้ขับเคลื่อนหลักภาครัฐมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนนโยบาย และภาคประชาชน มีบทบาทเป็นผู้ปฏิบัติและกำหนดทิศทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายจากภาครัฐ โดยมีกลไกการดำเนินงานแบบผสมผสานระหว่างความเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีส่วนผลักดันให้เกิดการพัฒนาและสร้างความร่วมมือระหว่างเครือข่ายสังคมเพื่อการการพัฒนาการออกกำลังกายและการกีฬาเพื่อมวลชน

คำสำคัญ การจัดการ กีฬามวลชน เครือข่ายสังคม

Corresponding Author: รองศาสตราจารย์ ดร.สุพิตร สมาหิโต, คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
E-mail: lee_buay@hotmail.com

Academic Journal of Thailand National Sports University
Vol.12 No.2 (May - August, 2020)
ISSN Online 2697-5793
ISSN Print 2673-0952

THE MANAGEMENT APPROACH OF SPORT FOR ALL BY SOCIAL NETWORKING

Daranee Likhitworasak, Supitr Samahito and Kasem Nakornkhet
Faculty of Sports Science, Kasetsart University

Abstract

The objectives of this study were to research on duties and roles of the organizations that were associated with sport for all and create the development process with social networking. The data of the study were collected from questionnaire on a sample group of members from 179 sport clubs, in-depth interviewing from 9 experts, and focus group with 10 sport for all experts working on social networking and sport management. The research tools were questionnaire which has been guaranteed by Cronbach' s Alpha Coefficient with 0.85 reliability index and semi-structured interview which assessed by index of item objective congruence (IOC). The results were found as follows:

1. The duties and roles of organizations associated with sport for all are to maintain the frequency and duration of cooperation. An adequate time to organize and promote sport and fitness regularly is the main factor for the sustainable development of sport for all.

2. The process to the development of sport for all is driven by a proper social networking which consists of 3 parts: the governmental organization, private organization and public organization. These organizations are gathered together informally according to the objective of the activity and the voluntary and staff system. However, the private organization is appointed as the main driver supported by the government while the public organization main role is to execute and determine the direction of the process in correspondent with government policy using combination of formal and informal working mechanism.

The conclusion and suggestion to the acknowledgement of factors that are associated with the drive that forms developing methods and cooperation among social networking for fitness development and sport for all.

Keywords: Management, Sport for All, Social Networking

Corresponding Author: Assoc.Prof. Dr. Supitr Samahito, the faculty of Sports Science, Kasetsart University
E-mail : lee_buay@hotmail.com

ISSN Online 2697-5793
ISSN Print 2673-0952

บทนำ

กีฬามวลชนได้มีการกล่าวถึง และบรรจุเป็นยุทธศาสตร์หลักในแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติตั้งแต่แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2531-2539) ในชื่อว่าแผนพัฒนาการกีฬาเพื่อสุขภาพ จากนั้นในแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2540-2544) ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2545-2549) และฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2550-2554) ใช้ชื่อว่าการพัฒนาการกีฬาเพื่อมวลชน แผนพัฒนากีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2555-2559) ได้ระบุชัดเจนขึ้น โดยเป็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ว่าด้วยการพัฒนาการออกกำลังกาย และการเล่นกีฬาเพื่อมวลชน และในแผนพัฒนากีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2560 – 2564) ยังคงเป็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ว่าด้วยการส่งเสริมให้มวลชนมีการออกกำลังกายและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการกีฬา ซึ่งการกีฬามวลชนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้การมีสุขภาพดีของประชาชนโดยการส่งเสริมให้ประชาชนทุกกลุ่มได้ออกกำลังกาย และเล่นกีฬาเป็นวิถีชีวิต ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์การพัฒนาการออกกำลังกาย และการเล่นกีฬาเพื่อมวลชนสามารถแก้ไขปัญหาด้านสาธารณสุขของประเทศ และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ประเด็น 4.7 การเสริมสร้างศักยภาพการกีฬาในการสร้างคุณค่าทางสังคมและพัฒนาประเทศ โดยมุ่งส่งเสริมการใช้กิจกรรมนันทนาการและกีฬาเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างสุขภาวะของประชาชนอย่างครบวงจร และมีคุณภาพมาตรฐาน การสร้างนิสัยรักกีฬาและมีน้ำใจเป็นนักกีฬา และการใช้กีฬาและนันทนาการในการพัฒนาจิตใจ สร้างความสามัคคีของคนในชาติ หล่อหลอมการเป็นพลเมืองดี พัฒนาคุณภาพชีวิต จากการเสียชีวิตด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญด้านสาธารณสุขของโลก ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา กลุ่มโรคไม่ติดต่อได้คร่าชีวิตประชากรไทยถึงร้อยละ 75 ของการเสียชีวิตทั้งหมด หรือราว 320,000 คนต่อปี ในจำนวนนี้พบว่าประมาณครึ่งหนึ่ง หรือราวร้อยละ 55 เสียชีวิตที่อายุต่ำกว่า 70 ปี ซึ่งองค์การอนามัยโลกจัดว่าเป็นการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร เมื่อพิจารณาความรุนแรงของโรคไม่ติดต่อที่เป็นสาเหตุการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร จำนวน 4 โรคสำคัญ คือ โรคหลอดเลือดสมอง, โรคหัวใจขาดเลือด, โรคเบาหวาน และโรคทางเดินหายใจอุดกั้นเรื้อรัง ระหว่าง พ.ศ. 2555 กับ พ.ศ. 2558 จากข้อมูลทะเบียนการเสียชีวิตของสำนักบริหารทะเบียน กระทรวงมหาดไทย ที่ได้รับการให้สาเหตุการเสียชีวิตตามมาตรฐานทางการแพทย์แล้ว พบว่า อัตราการตายในช่วงอายุ 30 – 69 ปี ของทั้ง ๔ โรคมีแนวโน้มสูงเพิ่มขึ้น โดยโรคหลอดเลือดสมองมีการเพิ่มมากที่สุด จาก 33.4 ต่อแสนประชากร เพิ่มเป็น 40.9 ต่อแสนประชากร รองลงมาคือโรคหัวใจขาดเลือด จาก 22.4 ต่อแสนประชากร เป็น 27.8 ต่อแสนประชากร โรคเบาหวาน จาก 13.2 ต่อแสนประชากร เพิ่มเป็น 17.8 ต่อแสนประชากร และโรคทางเดินหายใจอุดกั้นเรื้อรัง จาก 3.8 ต่อแสนประชากร เป็น 4.5 ต่อแสนประชากร และจากรายงานการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกายครั้งที่ 5 ในปี 2557 พบการป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเพิ่มขึ้น หนึ่งในสามของประชาชนไทยที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ป่วยเป็นโรคไม่ติดต่อที่สำคัญ ความชุกเบาหวานเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 6.9 ในปี พ.ศ. 2552 เป็นร้อยละ 8.9 คิดเป็นจำนวนประมาณ 4.8 ล้านคน ในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา เพิ่มขึ้นปีละประมาณ 300,000 คน ความชุกของความดันโลหิตสูงเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 21.4 ในปี พ.ศ. 2552 เป็นร้อยละ 24.7 คิดเป็นจำนวนประมาณ 13 ล้านคน ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา เพิ่มขึ้นปีละประมาณ 600,000 คน รวมถึงความชุกภาวะน้ำหนักเกิน (BMI ≥ 25 kg/m²) เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 34.7 ในปี พ.ศ. 2552 เป็นร้อยละ 37.5 ตามลำดับ หากปล่อยสถานการณ์เช่นนี้ต่อไปเรื่อยๆ ประชาชนจะมีอายุสั้นลงไปเรื่อยๆ มีผลกระทบต่อประเทศไทยหลายด้าน ทางเลือกหนึ่งที่เป็นแนวทางเพื่อให้ร่างกายเกิดการเคลื่อนไหวนั่นคือ การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอจะมีผลดีต่อสุขภาพร่างกายทุกระบบ ได้แก่ ระบบหัวใจและหลอดเลือด ระบบหายใจ ระบบประสาท ระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ ระบบทางเดินอาหาร และระบบฮอร์โมน การออกกำลังกายนี้จะช่วยลดความเสี่ยงที่จะเกิดอาการผิดปกติต่างๆ และการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสภาพร่างกาย เช่น โรคเกี่ยวกับหัวใจ และ

ISSN Online 2697-5793
ISSN Print 2673-0952

หลอดเลือดหัวใจ, โรคเบาหวาน และโรคมะเร็งต่อมลูกหมาก เป็นต้น (Khaw et al., 2008; Ornish et al., 2008) การออกกำลังกายนี้ยังมีประโยชน์ในแง่ของจิตวิทยาด้วย โดยการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ มีผลทำให้ลดอาการซึมเศร้า ลดความวิตกกังวล มีความสนุกสนาน เพลิดเพลิน จิตใจแจ่มใส แบบแผนการนอนหลับดีขึ้น จึงสามารถเป็นทั้งยาบำรุง ป้องกัน และลดความเสี่ยงของความผิดปกติอันเกี่ยวเนื่องกับระบบประสาท เช่น ความเสื่อมถอยของความจำที่เกี่ยวข้องกับอายุ (Age-related cognitive decline) โรคอัลไซเมอร์ (Alzheimer's disease) และโรคพาร์กินสัน (Parkinson's disease) (Hamer and Chida, 2009; Sui et al.,2009) และบำบัดสภาพจิตใจได้เช่นเดียวกับที่ส่งผลต่อร่างกาย ในแง่ของสังคม การออกกำลังกายช่วยสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง และการออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาร่วมกันเป็นหมู่มากๆ จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบรรลุตามวัตถุประสงค์ จะต้องอาศัยความร่วมมือกันของทุกภาคส่วน ซึ่งสอดคล้องกับคณะกรรมการโอลิมปิกสากลที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์ที่สำคัญของกีฬาเพื่อมวลชน เพื่อกระตุ้นและสนับสนุนการพัฒนาสุขภาพและสังคมของคนในสังคมทั้งหมดด้วยกิจกรรมการออกกำลังกาย ซึ่งจะประสบผลสำเร็จด้วยการทำงานร่วมกันระหว่างสหพันธ์กีฬา คณะกรรมการโอลิมปิกและองค์กรด้านการกีฬาของแต่ละประเทศ ยุทธศาสตร์ที่ 2 ว่าด้วยการส่งเสริมให้มวลชนมีการออกกำลังกายและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการกีฬา ในแผนพัฒนากีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2560 - 2564) ได้ระบุหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องไว้ ได้แก่ กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงสาธารณสุข ทั้งนี้ จากผลการประเมินในระยะครึ่งแผนแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2555-2559) (Faculty of Sports Science, Kasetsart University, 2015) พบว่า ในการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาการออกกำลังกาย และการเล่นกีฬาเพื่อมวลชนนั้น องค์กรกีฬาในส่วนภูมิภาค และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ยังไม่มีการเชื่อมโยงในการที่จะบูรณาการภารกิจด้านกีฬาเพื่อทำแผนปฏิบัติการและกิจกรรมการออกกำลังกาย การเล่นกีฬา และนันทนาการให้แก่ประชาชนทุกกลุ่ม จากสภาพปัจจุบันองค์กรที่ส่งเสริมด้านกีฬาในส่วนภูมิภาค และท้องถิ่นก็ยังปฏิบัติตามนโยบายของแต่ละหน่วยงานตามที่ได้กำหนด โดยขาดการบูรณาการอย่างเป็นระบบ เนื่องจากแต่ละหน่วยก็อยู่ภายใต้กระทรวงที่แตกต่างกัน นโยบายหรือระเบียบข้อบังคับต่างๆ ก็เป็นอุปสรรคในการที่จะทำให้มีการประสานทำแผนปฏิบัติการและกิจกรรมการออกกำลังกาย การเล่นกีฬา และนันทนาการให้ แก่ประชาชนทุกกลุ่มได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้คณะผู้วิจัยได้เสนอแนวทาง การขับเคลื่อนที่สำคัญคือ การบูรณาการหน่วยงานต่างๆ ที่ทำเรื่องของการออกกำลังกาย/กีฬาให้เป็นระบบและมีมาตรการในการส่งเสริมสุขภาพอย่างเป็นรูปธรรม และผลการประเมินเมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนากีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2555-2559) พบว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาการออกกำลังกายและการเล่นกีฬาเพื่อมวลชน ยังไม่สามารถถูกขับเคลื่อนให้ประสบผลสำเร็จ โดยมีสาเหตุจากการที่ชุมชนท้องถิ่นขาดสถานที่ออกกำลังกาย ขาดโครงสร้างพื้นฐานด้านการกีฬาที่จะใช้ในการออกกำลังกาย เล่นกีฬา และนันทนาการ ขาดบุคลากรการกีฬาในการเป็นผู้นำและแนะนำการออกกำลังกาย และปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่ง ได้แก่ การขาดโครงข่ายเชื่อมโยง และการ บูรณาการระหว่างหน่วยงานต่างๆ สำหรับการพัฒนาการเล่นกีฬาและออกกำลังกายในท้องถิ่น ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง รวมไปถึงงบประมาณที่จำกัดจึงทำให้ชุมชนขาดความตื่นตัวทางด้านความสำคัญของการกีฬาและโอกาสในการเข้าถึงกิจกรรมการออกกำลังกายหรือเล่นกีฬา

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสร้างแนวทางการบูรณาการการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการนำแนวคิดเรื่องการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมเข้ามาใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมองการทำงานเครือข่ายในมิติเชิงโครงสร้างสังคม ทำให้เห็นภาพโครงสร้างภายในและระหว่างเครือข่าย

ISSN Online 2697-5793
ISSN Print 2673-0952

เกิดความเข้าใจในความสัมพันธ์ของเครือข่าย ทั้งรูปแบบเป็นทางการ เช่น เครือข่ายการติดต่อสื่อสารในการทำงาน เครือข่ายแลกเปลี่ยนทางธุรกิจ และเครือข่ายรูปแบบไม่เป็นทางการ (Informal Relationship) เช่น เครือข่ายเชิงอำนาจ เครือข่ายความเป็นเพื่อน การทำงานแบบเครือข่ายเป็นการจัดการกับปัญหาที่ต้องอาศัยการกำกับดูแลอย่างสม่ำเสมอและงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือในการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการแก้ปัญหา เช่น การดูแลอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนาเครือข่ายสาธารณสุข เป็นต้น (Weerasak Krueathep, 2007) การทำงานในลักษณะเครือข่าย ระหว่างหน่วยงานรัฐกับภาคส่วนต่างๆในสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาที่เป็นนโยบายสาธารณะจึงเป็นแนวทางที่มีความสำคัญมากขึ้นในปัจจุบัน เนื่องจากการทำงานแบบเครือข่ายถือเป็นสภาวะที่หน่วยงานภาครัฐร่วมมือกับองค์กรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐด้วยกัน องค์กรภาคเอกชน องค์กรภาคประชาชน สถาบันวิชาชีพ หรือองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร เพื่อแก้ไขปัญหาหรือเพื่อดำเนินกิจการที่เป็นนโยบายสาธารณะให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานซึ่งเป็นตัวแสดงในเครือข่ายเหล่านี้มิได้เกิดขึ้นในลักษณะของการบังคับหรือการสั่งการตามลำดับชั้นการบังคับบัญชา ในยุคปัจจุบันสภาพแวดล้อมทางการบริหารภาครัฐและความคาดหวังของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก การปฏิบัติงานโดยยึดกฎระเบียบและการลงมือแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยลำพังอาจทำให้การบริหารงานเหล่านั้นขาดความคล่องตัวและไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนที่มีความหลากหลาย และเป็นพลวัตรมากยิ่งขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความตื่นตัวในการปกครองตนเองของประชาชน การเกิดของเครือข่ายที่มีความยั่งยืนไม่ใช่การเรียกผู้คนมาร่วมประชุมในเวทีที่เป็นทางการแต่เกิดจากการที่บุคคล หรือกลุ่ม/องค์กรได้มีโอกาสติดต่อสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเพื่อการสนับสนุนให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพบรรลุเป้าหมายที่บุคคล กลุ่ม และองค์กรกำหนดไว้ เครือข่ายทางสังคม เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ผ่านรูปแบบต่างๆ ของการปฏิสัมพันธ์ในสังคม เช่น การสื่อสารการประสานความร่วมมือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเป็นการปฏิสัมพันธ์ที่มีทั้งโครงสร้างและรูปแบบที่หลากหลาย แต่มีเป้าหมายการทำงานร่วมกัน ดังนั้น การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมจึงเป็นทฤษฎีที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ปัญหาความสัมพันธ์ด้านข้อมูลในเครือข่ายขององค์กร เพื่อให้ทุกภาคส่วนที่มีหน้าที่รับผิดชอบร่วมมือทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะในการวางแผนที่ต้องคำนึงถึงบทบาทของหลายๆ องค์กรที่มีความหลากหลายมีผู้มีส่วนได้เสียจำนวนมาก ต้องทำงานแบบประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน (โดยการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม จะทำให้ทราบว่าใครมีบทบาทสำคัญในองค์กรในด้านต่างๆ แต่ละหน่วยงานทั้งในและนอกองค์กร มีความสัมพันธ์กันอย่างไร)

เมื่อพิจารณากับประเด็นของการวิจัยในครั้งนี้ จะใช้ทฤษฎีการวิเคราะห์เครือข่ายสังคมตามกรอบแนวคิดของ Wasserman and Faust (1999) ซึ่งพัฒนามาจากแนวคิดของ Boissevain (1974) ใน 4 ประเด็น ได้แก่ บทบาทของสมาชิกภายในเครือข่ายทางสังคม พื้นฐานความสัมพันธ์ภายในเครือข่าย ทิศทางการไหลของความสัมพันธ์และความถี่และช่วงเวลาของความสัมพันธ์ เป็นกรอบแนวคิดพื้นฐานในการศึกษาวิเคราะห์เครือข่ายสังคมในชมรมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพที่มีการทำกิจกรรมการออกกำลังกายร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อหาตัวชี้วัดแสดงผลลัพธ์การดำเนินการในลักษณะเครือข่ายทางสังคมในการจัดการกีฬามวลชน ว่ามีรูปแบบการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องเป็นเช่นใด ใครบ้างที่ร่วมทำงานเป็นเครือข่าย ตัวแสดงเหล่านี้มีบทบาทและความสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนากีฬาเพื่อมวลชนอย่างไรบ้าง และลักษณะของการให้ความช่วยเหลือหรือการแลกเปลี่ยนข้อมูล หรือทรัพยากรระหว่างองค์กรต่างๆ ในเครือข่ายเป็นอย่างไร ต่อจากนั้นจะนำผลการศึกษาที่ได้ประกอบกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายอย่างยั่งยืน ได้แก่ แบบแผนของโครงสร้างเครือข่าย องค์ประกอบเครือข่าย ทั้งในส่วนที่เป็นปัจเจกบุคคล ตำแหน่งของบุคคลในเครือข่าย บทบาทสำคัญในการ

ISSN Online 2697-5793
ISSN Print 2673-0952

ดำเนินงานร่วมกันการกำหนดเป้าประสงค์ ระบบการติดต่อสื่อสาร ตลอดจนสาระที่ต้องการสื่อสาร เพื่อนำไปสร้างเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการกีฬาเพื่อมวลชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัย เรื่องการจัดการกีฬามวลชนด้วยเครือข่ายสังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกีฬาเพื่อมวลชนและสร้างแนวทางการพัฒนากีฬามวลชนด้วยเครือข่ายสังคม โดยผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสอบถาม แล้วนำมาสังเคราะห์ โดยประยุกต์แนวคิด ทฤษฎี และกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อนำเสนอแนวทางการดำเนินงานที่นำไปสู่การพัฒนากีฬาเพื่อมวลชนด้วยเครือข่ายทางสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการกีฬามวลชนด้วยเครือข่ายทางสังคม ครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมในการจัดการกีฬามวลชน จากแนวคิดด้านเครือข่ายทางสังคมของ เกษม นครเขตต์ (Kasem Nakornkhet, 2011) ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ถิระพันธ์ (Parichart Sathapitanon and Chaiwat Thirapan, 2003) และ Boissevain (1974) ประกอบด้วยเครือข่ายทางสังคม 4 ประเด็น ได้แก่ จุดมุ่งหมาย และบทบาทของสมาชิกในการดำเนินงานร่วมกัน พื้นฐานความสัมพันธ์ภายในเครือข่าย รูปแบบของโครงสร้างเครือข่าย ทิศทางของความสัมพันธ์ และระบบการติดต่อสื่อสาร และความถี่และช่วงเวลาของความสัมพันธ์ สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและแบบสอบถาม มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน และใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม มีค่าเท่ากับ 0.85 จากนั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์รูปแบบบนพื้นฐานเชิงแนวคิด ทฤษฎี และกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนากีฬามวลชนด้วยเครือข่ายสังคม จากนั้นได้ทำการสนทนากลุ่ม จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน เพื่อสร้างแนวทางการดำเนินงานที่นำไปสู่การพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาการออกกำลังกายและการกีฬาเพื่อมวลชนภายใต้กรอบการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้มี 3 กลุ่ม ประกอบด้วย

1. กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม โดยเลือกจากสมาชิกชมรมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพและสมาชิกชมรมผู้สูงอายุจำนวน 179 ชมรม โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (cluster random sampling) เป็นภาคทั้งหมด 4 ภาค เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างครบทั้งประเทศ และแบ่งลงมาเป็นจังหวัดต่อไป และแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยเลือกจากชมรมหรือหน่วยงานที่มีกิจกรรมในการพัฒนากีฬาเพื่อมวลชนในระดับจังหวัด

2. กลุ่มผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่ปฏิบัติงานหรือมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับงานด้านกีฬาเพื่อมวลชนหรือเพื่อการพัฒนาสังคม ด้านเครือข่ายทางสังคม รวม 9 คน

3. กลุ่มการสนทนากลุ่ม (focus group) ในการให้ความคิดเห็นต่อการพัฒนากีฬามวลชนด้วยเครือข่ายสังคม ซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบไปด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านกีฬาเพื่อมวลชนการพัฒนาสังคม ผู้ที่ทำงานด้านเครือข่ายทางสังคมและการจัดการกีฬา รวม 10 คน

ISSN Online 2697-5793
ISSN Print 2673-0952

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร งานวิจัย เพื่อออกแบบการวิจัยและกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การพัฒนาเครื่องมือ และการตรวจสอบหาคุณภาพของเครื่องมือ

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล แปลผล ตีความ สรุปประเด็น และการสังเคราะห์รูปแบบบนพื้นฐานเชิงแนวคิด ทฤษฎี

ขั้นตอนที่ 4 ประชุมกลุ่มย่อย เพื่อรับฟังความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และปรับปรุงข้อมูลให้สมบูรณ์ที่สุด

ขั้นตอนที่ 5 นำเสนอแนวทางการพัฒนากีฬามวลชนด้วยเครือข่ายสังคมที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาการออกกำลังกายและการกีฬาเพื่อมวลชนในแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2560-2564)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยตัวของผู้วิจัยเองและใช้วิธีการบันทึกและถอดเทประหว่างการสัมภาษณ์ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้วิจัยใช้วิธีการประมวลผลทางหลักสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) โดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วย ค่าความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ และนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ มาสร้างเป็นร่างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างร่วมกับการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2. ผู้วิจัยนำเสนอแนวทางการพัฒนากีฬามวลชนด้วยเครือข่ายสังคม โดยการนำผลการวิเคราะห์ในประเด็นเครือข่ายทางสังคมในการจัดการกีฬามวลชน ทั้ง 4 ประเด็น มาสรุป และสังเคราะห์จนได้แนวทางการพัฒนากีฬามวลชนด้วยเครือข่ายสังคม แล้วจึงนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการพรรณนา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการกีฬามวลชนด้วยเครือข่ายทางสังคม สามารถสรุปผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 บทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกีฬาเพื่อมวลชน

บทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกีฬาเพื่อมวลชน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกีฬาเพื่อมวลชน ด้านความถี่ และช่วงเวลาในการดำเนินงานร่วมกัน ในประเด็นของการที่ชมรมและเครือข่ายมีระยะเวลาในการติดต่อ เพื่อจัดกิจกรรมการส่งเสริมการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อมวลชนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะเห็นได้ว่า การที่ชมรมและเครือข่ายมีระยะเวลาในการติดต่อ เพื่อจัดกิจกรรมการส่งเสริมการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อมวลชนอย่างสม่ำเสมอ นับเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะพัฒนากีฬามวลชนด้วยเครือข่ายสังคมให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

ส่วนที่ 2 การนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการกีฬามวลชนด้วยเครือข่ายสังคม

แนวทางในการจัดการกีฬามวลชนด้วยเครือข่ายสังคม ดังรายละเอียดดังนี้

1. การจัดโครงสร้างเครือข่ายสังคมกีฬาเพื่อมวลชน

ISSN Online 2697-5793
ISSN Print 2673-0952

1.1 โครงสร้างองค์กรเครือข่ายสังคม องค์กรเครือข่ายสังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนากีฬามวลชน ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

1.1.1 องค์กรภาครัฐ ที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการออกกำลังกายและกีฬา โดยเฉพาะกรมพลศึกษาเป็นองค์กรหลักในการขับเคลื่อนกีฬาเพื่อมวลชน ตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนากีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สถาบันพลศึกษา การกีฬาแห่งประเทศไทยและสมาคมกีฬา เป็นอีกภาคส่วนที่มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนให้ความร่วมมือกับกรมศึกษาในการขับเคลื่อน และพัฒนาการออกกำลังกาย และกีฬา หน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสำนักงานเทศบาลนคร เมือง และตำบล เนื่องจากเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดมวลชนมากที่สุด อีกหนึ่งหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดและขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อสุขภาพในระดับชุมชนในปัจจุบัน คือ อสม. หรืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ซึ่งมีบทบาทอย่างมากในการป้องกันและส่งเสริมด้านสุขภาพให้กับประชาชนในพื้นที่ ด้วย อสม. คือประชาชนในพื้นที่จึงใกล้ชิดและขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆได้เป็นอย่างดี อีกส่วนหนึ่งคือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ซึ่งก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่สามารถสนับสนุนกิจกรรมกีฬาเพื่อมวลชนได้เช่นกัน และกระทรวงสาธารณสุข ในฐานะที่เป็นองค์กรที่ดูแลเรื่องสุขภาพพลานามัย ที่ดีของประชาชน และอีกภาคส่วนที่มีความสำคัญอย่างมากคือ อำเภอต่างๆ ซึ่งเป็นศูนย์รวมของหน่วยงานราชการและเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะ เจ้าหน้าที่พลศึกษาประจำอำเภอที่ทำงานใกล้ชิด โดยมีนายอำเภอเป็นประธานคณะกรรมการ ในการขับเคลื่อนกิจกรรมกีฬาต่างๆของตำบลต่างๆอย่างใกล้ชิด

1.1.2 องค์กรภาคเอกชน ที่มีนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR) ชัดเจนในการสนับสนุน ส่งเสริมการออกกำลังกายและกีฬา รวมถึงองค์กรที่ประกอบธุรกิจกีฬาหรือผู้ประกอบการกีฬารายย่อยต่างๆ ด้วย

1.1.3 องค์กรภาคประชาชน ได้แก่ สมาคมหรือชมรมกีฬาท้องถิ่นในจังหวัด อำเภอ ตำบล และชุมชนที่มีการออกกำลังกายและเล่นกีฬาเป็นกิจวัตร

1.2 ระบบการดำเนินงานของเครือข่ายสังคม ควรใช้ระบบอาสาสมัคร ที่เป็นอาสาสมัครผู้นำกีฬาและอาสาสมัครสาธารณสุข ในการส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนามวลชนให้มีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดี เนื่องจากอาสาสมัครเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ และเป็นผู้นำในการสร้างเครือข่ายระดับรากหญ้าอย่างแท้จริง โดยอาสาสมัครจะต้องมีความรู้ ประสบการณ์ มีความพร้อมในการช่วยเหลือ และให้การดูแลการเล่นกีฬาและการออกกำลังกาย โดยมีบุคลากรที่ประจำตามภารกิจเป็นผู้สนับสนุน

1.3 บทบาทหน้าที่ของเครือข่ายสังคม เครือข่ายสังคมแต่ละภาคส่วนนั้นมีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนากีฬามวลชนที่แตกต่างกัน แต่ต้องทำงานประสานความร่วมมือกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.3.1 ภาครัฐ มีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนนโยบายการพัฒนากีฬามวลชน โดยมีหน้าที่ในการสร้างเครือข่ายออกกำลังกายให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ จัดให้มีสถานที่และอุปกรณ์ออกกำลังกาย สร้างแรง จูงใจในการออกกำลังกายและเล่นกีฬา ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมออกกำลังกายในชุมชนและท้องถิ่น และให้ความร่วมมือกับภาคเอกชนในการจัดกิจกรรมออกกำลังกาย/เล่นกีฬา ให้มากขึ้น

1.3.2 ภาคเอกชน มีบทบาทเป็นผู้ขับเคลื่อนหลักในการพัฒนากีฬามวลชน โดยการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม

1.3.3 ภาคประชาชน มีบทบาทเป็นผู้ปฏิบัติและกำหนดทิศทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายจากภาครัฐ อาทิ สมาชิกในชมรมส่งเสริมกีฬาเพื่อมวลชนของจังหวัดอย่างต่อเนื่อง และกำหนดรูปแบบ

ISSN Online 2697-5793
ISSN Print 2673-0952

ของโครงสร้างเครือข่ายการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อมวลชนกับหน่วยงานอื่นๆ ในจังหวัด อีกทั้งควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อมวลชนอย่างสม่ำเสมอ

2. การจัดการเครือข่ายสังคมกีฬาเพื่อมวลชน

2.1 กลไกการดำเนินงานของเครือข่ายทางสังคม

2.1.1 ลักษณะการดำเนินงานของเครือข่ายทางสังคม ควรเป็นการผสมผสานระหว่างความเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ที่มีความเฉพาะถิ่น ภายใต้บริบทของแต่ละพื้นที่ทั้งในด้านอาชีพ ความถนัด ความสนใจ ภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ โดยไม่มีกฎระเบียบจากภายนอกพื้นที่เข้ามาควบคุม จะต้องสร้างขึ้นมาจากการกำหนดร่วมกันของประชาชนในพื้นที่

2.1.2 กิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายทางสังคม จะต้องเป็นกิจกรรมที่สร้างประโยชน์ต่อสมาชิกในเครือข่าย อาทิเช่น กิจกรรมการให้ความรู้เชิงวิชาการ กิจกรรมการศึกษาดูงาน กิจกรรมการให้ทุนการศึกษา กิจกรรมการมอบอุปกรณ์กีฬา เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมที่สมาชิกเครือข่ายได้ทำร่วมกันจะสามารถทำให้สมาชิกเกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างแข็งขัน

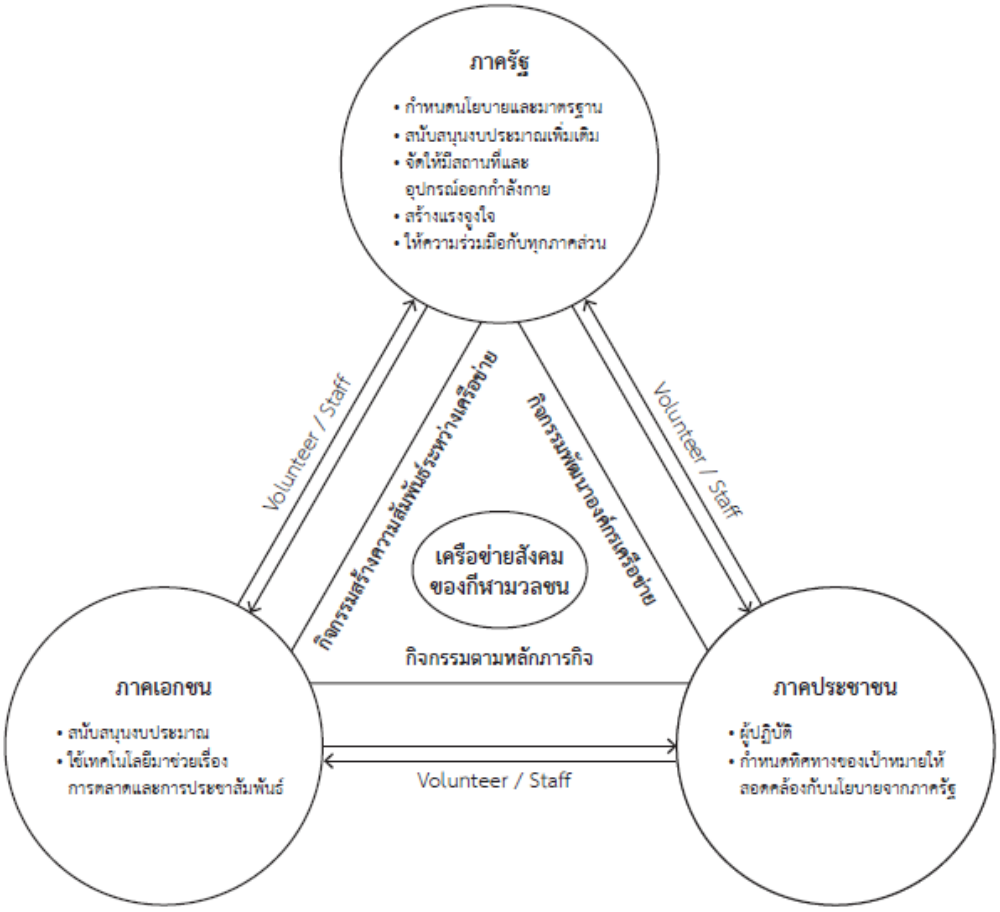
2.1.3 การพัฒนาและการรักษาเครือข่ายทางสังคม ให้ดำรงอยู่ต่อไปอย่างยั่งยืน มีหลากหลายวิธีเช่น การจัดกิจกรรมให้สมาชิกไปพบปะกัน การศึกษาดูงานร่วมกัน การให้มอบของขวัญในโอกาสต่างๆ การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เป็นต้น

2.2 ผลประโยชน์ของเครือข่ายทางสังคม

ผลประโยชน์ที่ได้รับต้องเป็นไปเพื่อการยกระดับการทำงานเพื่อกีฬามวลชน โดยแบ่งเป็นประโยชน์เฉพาะตัว ในแง่การเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและประสบการณ์ เช่น การได้รับข้อมูลความรู้ใหม่ ๆ ที่ถูกต้องเป็นประจำผ่านทางช่องทางโซเชียล การเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อต่อยอดทักษะที่จำเป็น เช่น ทักษะการเป็นผู้นำการออกกำลังกาย ทักษะการสื่อสาร (การพูด การผลิตสื่อแบบง่าย ๆ) และการศึกษาดูงานเพื่อสร้างประสบการณ์และเป็นโอกาสในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และผลประโยชน์ที่ควรได้รับอีกส่วนเป็นผลประโยชน์เพื่อส่วนรวม เช่น การได้รับงบประมาณสนับสนุนเพื่อสร้างเสริมความสัมพันธ์ร่วมกันในโอกาสเทศกาลที่สำคัญ เช่น เทศกาลปีใหม่ เทศกาลวันสงกรานต์ หรือการปรับปรุงอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น เครื่องเสียง เวที เป็นต้น

กระบวนการจัดการกีฬามวลชนด้วยเครือข่ายสังคม ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น สามารถจำลองออกมาเป็นรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการกีฬามวลชนด้วยเครือข่ายสังคม

ISSN Online 2697-5793
ISSN Print 2673-0952

ภาพที่ 1 แบบจำลองรูปแบบในการจัดการกีฬามวลชนด้วยเครือข่ายสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

โครงสร้างองค์กรเครือข่ายสังคมที่มีองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ถ้าทั้ง 3 ภาคส่วนนี้มีการทำงานประสานและเชื่อมโยงกันตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนั้นๆ อย่างชัดเจนก็จะเป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนากีฬามวลชนให้สามารถบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์การพัฒนาการออกกำลังกายและการเล่นกีฬาเพื่อมวลชน ซึ่งได้สอดคล้องกับเกษม นครเขตต์ (Kasem Nakornkhet, 2011) ที่ได้แสดงทัศนะไว้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคล และองค์กรที่ทำงานร่วมกันเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันในรูปของเครือข่าย เช่น เกิดจากการเชื่อมโยง ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร ในสังคม ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน แบ่งปันทรัพยากร ผ่านกระบวนการเครือข่าย ดังนั้นการเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นผลมาจากพลังทางสังคม เครือข่ายทางสังคมจึงมีความสำคัญและถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลาย

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าการรวมตัวกันของทั้ง 3 ภาคส่วน จะมีลักษณะการรวมตัวแบบไม่เป็นทางการก็ตาม และการมีบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันในการดำเนินงานด้านกีฬามวลชน ซึ่งจากผลการวิจัยได้ข้อสรุปที่ชัดเจนจากผู้ทรงคุณวุฒิว่า เมื่อทั้ง 3 ภาคส่วน มีการทำงานประสานกันในบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกัน เช่น ภาครัฐ มีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนนโยบายการพัฒนากีฬามวลชน ภาคเอกชน เป็นผู้ขับเคลื่อนหลักในการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม และภาคประชาชนในฐานะผู้ปฏิบัติ ต้องสามารถกำหนดทิศทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายจากภาครัฐ ตามที่พระมหาสุทิตย์อาภากโร (อบอุ่น) (Phra Maha Sutit Apakro, 2005) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่ายว่ามีเงื่อนไขที่สำคัญประการหนึ่ง คือ สถานการณ์

ISSN Online 2697-5793
ISSN Print 2673-0952

ปัญหาและสภาพแวดล้อม ได้แก่ สถานการณ์ปัญหาที่ซับซ้อนหลากหลาย และขยายตัว เกินความสามารถของกลุ่มหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งที่จะดำเนินการ แก้ไขได้จำเป็นต้องมีการรวมพลัง หรือมีกลไกการจัดการที่มีประสิทธิภาพเพื่อแก้ไขปัญหานั้น และสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ การสร้างเสริมเครือข่ายเพื่อให้เกิดพลังในการจัดการกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยเป็นทั้งการจัดการภายในกลุ่มองค์กรที่มองเห็นความจำเป็นในการรวมพลังและการเข้ามาสร้างเสริมของบุคคล องค์กรภายนอก เช่น ภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อให้เกิดความตระหนักในสถานการณ์ปัญหาและหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน

การรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเป็นยุทธศาสตร์สำคัญประการหนึ่งในการทำงานให้ประสบความสำเร็จซึ่งเงื่อนไขอีกประการหนึ่งที่เป็นความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย คือ การประสานผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมนั้นเมื่อทุกกลุ่มองค์กร หรือเครือข่ายมีการประสานผลประโยชน์ต่อกันในลักษณะของการพึ่งพาอาศัยแล้ว สิ่งที่เกิดตามมา คือ เครือข่ายเกิดการเรียนรู้และมีกิจกรรมการพัฒนาที่ต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยให้เกิดระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ และเกิดกระบวนการใหม่ ความรู้ใหม่ การประสานผลประโยชน์นั้นอาจมิได้ความถึงการให้ผลประโยชน์ต่างตอบแทนเท่านั้น แต่อาจหมายถึงการให้จังหวะและโอกาสของความเป็นไปได้ ในทางเลือกของฝ่ายต่างๆ ที่มีต่อกัน การได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายจะช่วยกระตุ้นให้เกิดเครือข่ายและเกิดการรักษาพันธกรณีร่วมกันของเครือข่ายที่มีอยู่แล้ว รวมทั้ง จะเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนให้เกิดกระบวนการพัฒนาเครือข่ายที่ต่อเนื่องไปดังที่กล่าวมาแล้วนั้นเครือข่ายที่ต่างประเภทกันก็จะมีความจำเป็นที่แตกต่างกัน ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ได้ข้อค้นพบเช่นเดียวกันว่าผลประโยชน์ของเครือข่ายสังคมควรเป็นไปเพื่อยกระดับการทำงานเพื่อกีฬามวลชน โดยแบ่งเป็นประโยชน์เฉพาะตัว ในแง่การเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและประสบการณ์ เช่น การได้รับข้อมูลความรู้ใหม่ ๆ ที่ถูกต้องเป็นประจำผ่านทางช่องทางโซเชียล การเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อต่อยอดทักษะที่จำเป็น เช่น ทักษะการเป็นผู้นำการออกกำลังกาย ทักษะการสื่อสาร (การพูด การผลิดสื่อแบบง่าย ๆ) และการศึกษาดูงานเพื่อสร้างประสบการณ์ และเป็นโอกาสในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และผลประโยชน์ที่ควรได้รับอีกส่วนเป็นผลประโยชน์เพื่อส่วนรวม เช่น การได้รับงบประมาณสนับสนุนเพื่อสร้างเสริมความสัมพันธ์ร่วมกันในโอกาสเทศกาลที่สำคัญ เช่น เทศกาลปีใหม่ เทศกาลวันสงกรานต์ หรือการปรับปรุงอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น เครื่องเสียง เวที เป็นต้น

ระบบการดำเนินงานของเครือข่ายสังคม ด้วยระบบอาสาสมัคร ที่ผู้วิจัยได้นำมาเป็นรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการกีฬามวลชนด้วยเครือข่ายสังคมนั้น ผู้วิจัยได้ข้อสรุปว่า การขับเคลื่อนกีฬามวลชนด้วยระบบอาสาสมัครผู้นำกีฬา และอาสาสมัครสาธารณสุข ในการส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนามวลชนให้มีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดี เนื่องจากอาสาสมัครเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ และเป็นผู้นำในการสร้างเครือข่ายระดับรากหญ้าอย่างแท้จริง โดยอาสาสมัครจะต้องมีความรู้ ประสบการณ์ มีความพร้อมในการช่วยเหลือ และให้การดูแลการเล่นกีฬาและการออกกำลังกายนั้นสอดคล้องและตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาการออกกำลังกายและการเล่นกีฬาเพื่อมวลชน ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อสร้างให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพ สมรรถภาพทางกาย คุณธรรมจริยธรรม ความสามัคคี และความมีวินัยของคนในชาติ ได้มีมาตรการชัดเจนในเรื่องอาสาสมัครไว้ว่า ให้หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนจัดให้มีผู้นำการออกกำลังกายหรืออาสาสมัครออกกำลังกายและการเล่นกีฬา เพื่อจัดกิจกรรมการออกกำลังกายและเล่นกีฬาที่เหมาะสมอย่างทั่วถึง

สำหรับกลไกการดำเนินงานด้านกีฬามวลชนของเครือข่ายสังคม ที่จะนำไปสู่การพัฒนาเครือข่ายอย่างยั่งยืนระยะยาวได้นั้น มีแนวทางปฏิบัติที่สำคัญหลายแนวทาง ซึ่งการนำกิจกรรมการสร้างความ สัมพันธ์ อาทิ กิจกรรมการให้ความรู้เชิงวิชาการ กิจกรรมการศึกษาดูงาน กิจกรรม การให้ทุนการศึกษา กิจกรรมการมอบอุปกรณ์กีฬา เป็นต้น เป็นหนทางหนึ่งที่จะทำให้ความสัมพันธ์ของเครือข่ายแน่นแฟ้นขึ้น และความสัมพันธ์ที่

ISSN Online 2697-5793
ISSN Print 2673-0952

แน่นแฟ้นนี้เอง จะนำไปสู่การขยายตัว ขยายจำนวนสมาชิกของเครือข่าย ขยายกิจกรรมของเครือข่าย จนเป็นที่ยอมรับจากส่วนต่างๆ ในสังคม นอกจากนี้การพัฒนา และรักษาเครือข่ายทางสังคมด้วยการจัดกิจกรรมให้สมาชิกพบปะกัน การศึกษาดูงานร่วมกัน การให้มอบของขวัญในโอกาสต่างๆ การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ยังเป็นการเสริมพลังในการทำงาน ตามที่ Scheuing (1994) ได้กล่าวไว้ว่า การเสริมพลังการทำงานโดยการให้องค์กรเครือข่ายได้มีโอกาสแสดงความสามารถ ร่วมคิดร่วมแก้ปัญหาต่างๆ จะเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำงานในระบบเครือข่าย

สรุปผลการวิจัย

การจัดการและพัฒนากีฬามวลชนด้วยเครือข่ายสังคมที่เหมาะสม

1. โครงสร้างองค์กรเครือข่ายสังคม องค์กรเครือข่ายสังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนากีฬามวลชนประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และองค์กรภาคประชาชน โดยมีลักษณะการรวมตัวกันแบบไม่เป็นทางการ ตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ เป็นหลักเท่านั้น

2. ระบบการดำเนินงานของเครือข่ายสังคม ใช้ระบบอาสาสมัคร และเจ้าหน้าที่ตามภารกิจของแต่ละหน่วยงาน

3. บทบาทหน้าที่ของเครือข่ายสังคมโดยภาครัฐ มีบทบาทหลักเป็นผู้สนับสนุนนโยบายการพัฒนากีฬามวลชน ภาคเอกชน มีบทบาทหลักเป็นผู้ขับเคลื่อนหลัก โดยการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม และภาคประชาชน มีบทบาทหลักเป็นผู้ปฏิบัติและกำหนดทิศทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายจากภาครัฐ แต่ทั้งนี้ ในการดำเนินงานของแต่ละองค์กรเครือข่ายสังคม ในบางครั้งอาจจะต้องมีอีกบทบาทเสริมกับบทบาทหลัก โดยเฉพาะภาครัฐ บางครั้งนอกจากนโยบายแล้วอาจจะต้องเสริมภาคเอกชน ในการสนับสนุนงบประมาณ รวมทั้งภาคประชาชนเองก็สามารถจัดหางบประมาณมาดำเนินการเอง

4. กลไกการดำเนินงานของเครือข่ายทางสังคม มีลักษณะการดำเนินงานเป็นการผสมผสานระหว่างความเป็นทางการและไม่เป็นทางการ สำหรับกิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายทางสังคม จะต้องเป็นกิจกรรมที่สร้างประโยชน์ต่อสมาชิกในเครือข่าย และเป็นไปเพื่อพัฒนาและรักษาเครือข่ายทางสังคม เช่น การจัดกิจกรรมให้สมาชิกไปพบปะกัน การศึกษาดูงานร่วมกัน การให้มอบของขวัญในโอกาสต่างๆ การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เป็นต้น นอกจากนี้เรื่องผลประโยชน์ของเครือข่ายทางสังคม ต้องเป็นไปเพื่อการยกระดับการทำงานเพื่อกีฬามวลชน โดยแบ่งเป็นประโยชน์เฉพาะตัว ในแง่การเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและประสบการณ์ และผลประโยชน์ที่ควรได้รับอีกส่วนเป็นผลประโยชน์เพื่อส่วนรวม

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะประเด็นเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การสร้างเครือข่ายทางสังคมในการขับเคลื่อนกีฬาเพื่อมวลชน มีอุปสรรคเรื่องการประสานความร่วมมือ และการประสานประโยชน์ร่วมกัน ระหว่างทุกภาคส่วนในเครือข่าย เช่น ระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน ในการกำกับนโยบายการส่งเสริมกีฬามวลชนในทุกชุมชนว่าจะดำเนินการด้วยความโปร่งใสตรวจสอบได้ซึ่งหากเกิดประเด็นดังกล่าวจะเกิดความไม่ยอมรับจากภาคประชาชน ดำเนินการโดยไม่มีส่วนร่วมจากประชาชน นำมาซึ่งความไม่ยั่งยืนของการขับเคลื่อนกีฬาเพื่อมวลชนในชุมชนนั้นๆ ระหว่างภาคเอกชนและภาคประชาชน โดยที่ภาคเอกชนซึ่งแม้ว่าจะสนับสนุนกีฬามวลชนภายใต้โครงการสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่ายังมีผลประโยชน์ที่มิใช่ตัวเงินแอบแฝงอยู่ ดังนั้นภาคเอกชนก็ต้องสร้างความมั่นใจว่า

ISSN Online 2697-5793
ISSN Print 2673-0952

ผลประโยชน์ดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานความมีส่วนร่วมร่วมกัน ในขณะที่ภาคประชาชนก็ต้องสร้างความโปร่งใสในการดำเนินการเช่นเดียวกัน

2. ภาครัฐควรเปิดโอกาสให้เครือข่ายทางสังคมที่เป็นภาคเอกชนได้รับสิทธิประโยชน์ในการดำเนินธุรกิจมากขึ้น เพื่อสร้างแรงจูงใจและอาศัยศักยภาพของภาคเอกชน โดยมีเงื่อนไขในการรับสิทธิประโยชน์ เป็นการสนับสนุนกีฬามวลชนด้วยการกำหนดวิธีการหรือรูปแบบอย่างใดอย่างหนึ่งให้มีความชัดเจน

ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาการสร้างเครือข่ายทางสังคมในการขับเคลื่อนกีฬาเพื่อมวลชน มีความซับซ้อนในหลายมิติ องค์กรที่มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมมีความหลากหลาย ทั้งในด้านภารกิจ พันธกิจ วิสัยทัศน์ แต่มีความเชื่อมโยงกันด้วยเรื่องกีฬา สุขภาพ และท้องถิ่น ผู้วิจัยอาจจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมกับองค์กรต่างๆและศึกษากิจกรรมต่างๆอย่างต่อเนื่อง

2. การศึกษาครั้งต่อไปอาจจะศึกษาองค์กรภาคเอกชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในการขับเคลื่อนกีฬาเพื่อมวลชนให้มากยิ่งขึ้น ศึกษาถึงแนวคิดของเอกชน เหตุผลในการมีส่วนร่วมซึ่งไม่ได้เป็นพันธกิจหลัก เพื่อที่จะได้วิเคราะห์ถึงแนวทางร่วมกันในครั้งต่อไปในการพัฒนาแนวทางร่วมกันเพื่อส่งเสริมกีฬาเพื่อมวลชนมากยิ่งขึ้น

3. เครือข่ายทางสังคมในการขับเคลื่อนกีฬาเพื่อมวลชน ผู้วิจัยอาจศึกษาถึงลักษณะความแตกต่างของกิจกรรม เพราะถ้ากิจกรรมต่างกัน รูปแบบหรือวิธีการดำเนินการก็อาจจะเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งจะได้รูปแบบที่เฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น

References

Boissevain, J. (1974). *Friend of Friend: Networks, Manipulators and Coalitions.* Oxford: Basil Blackweel.

Faculty of Sports Science, Kasetsart University. (2015). *Evaluation Project of National Development Plan 5 (2012-2016) Half term plan***.** Copied documents.

Hamer, M. and Y. Chida. (2009). "Physical activity and risk of neurodegenerative disease: A systematic review of prospective evidence." *Psychological Medicine*, *39*, 3-11.

Kasem Nakornkhet. (2011). *Social Network Theory*. Nonthaburi: Health Alliance Project, Ministry of Public Health.

Khaw, K. T., N. Wareham, S. Bingham, A. Welch, R. Luben and N. Day. (2008). Combined impact of health behaviours and mortality in men and women: The EPIC-Norfolk Prospective Popoulation Study". *Obstetrical & Gynecological Survey*, *63*, 376-377.

Ornish, D., J. Lin, J. L. Daubenmier, G. Weidner, E. Epel, C. Kemp and E.H. Blackburn. (2008). Increased telomerase activity and comprehensive lifestyle changes: A pilot study. *The Lancet Oncology*, *9*, 1048-1057.

Parichart Sathapitanon and Chaiwat Thirapan. (2003). *Communication with Social Network***.** Bangkok: Local Development Institute.

Phra Maha Sutit Apakro. (2005). *Network: Nature, knowledge and Management***.** Bangkok: Learning and empowerment for healthy community project.

ISSN Online 2697-5793
ISSN Print 2673-0952

Scheuing, E. (1994). *The power of partnering*. New York: Amacom.

Sui, X., J. Laditka, T. Church, J. Hardin, N. Chase, K. Davis and S. Blair. (2009). Prospective study of cardiorespiratory fitness and depressive symptoms in women and men. *Journal of Psychiatric Research*, *43*, 546-552.

Wasserman, S. K. Faust. (1999). *Social Network Analysis: Method and Applications.* Cambridge: Cambridge University Press.

Weerasak Krueathep. (2007). *Network: Innovation of Work of Local Administrative Organizations.* Bangkok: CNO design.

Received : July 9, 2019
Revised : October 11, 2019
Accepted : December 12, 2019